

Ständige sekreterarens årsberättelse

ARSBERÄTTELSEN HÄNFÖR SIG TILL verksamhetsåret 20 mars 2015–20 mars 2016. Förekommande ekonomiska redovisningar berör emellertid i första hand kalenderåret 2015.

Ledamöter

Fyra arbetande ledamöter har under året tagit sitt inträde i Vitterhetsakademien: Lena Ambjörn, professor i arabiska vid Lunds universitet, Bengt G. Karlsson, professor i socialantropologi vid Stockholms universitet, Elisabeth Rynning, justitieråd i Högsta förvaltningsdomstolen och tidigare professor i medicinsk rätt vid Uppsala universitet samt Karin Sidén, docent i konstvetenskap och överintendent och museichef vid Prins Eugens Waldemarsudde. Som utländsk ledamot har Itaru Tomiya, professor vid det humanistiska forskningsinstitutet vid universitetet i Kyoto, Japan, valts in.

Samtidigt har några ledamöter för alltid lämnat oss. Arbetande ledamoten Herman Schück, professor i historia i Stockholm, har avlidit under året, samt likaså de svenska korresponderande ledamöterna Ulla Ehrensvärd, professor och specialist i historisk kartografi i Stockholm, Hans Gillingstam, förre medarbetaren vid Svenskt biografiskt lexikon i Stockholm samt Urve Miller, professor i miljöhistoria och paleoekologi

i Stockholm. Minnesteckningar över de bortgångna arbetande ledamöterna framförs i Akademien, trycks i vår årsbok och läggs ut på Akademiens hemsida.

Forskningsstöd och symposier

Akademien har som sitt främsta syfte att främja forskning och därtill relaterad verksamhet inom humanistiska, religionsvetenskapliga, rättsvetenskapliga och samhällsvetenskapliga ämnen. Förutom egna medel förvaltar Akademien 42 stiftelser och 20 fonder. Tack vare en mycket god ekonomiförvaltning har vi under året kunnat anslå drygt 40 miljoner kronor till forskning. Bland våra satsningar märks särskilt vår konferens- och symposieverksamhet och under året har ett trettiotal symposier och konferenser hållits. Av dessa har flertalet ägt rum i Akademiens egna lokaler. Som exempel kan nämnas en konferens om nationell historieskrivning i backspegeln och ett tvärvetenskapligt seminarium om kungliga världsutställningar. Samtidigt har vi stött en rad konferenser och symposier som ägt rum på andra platser. På Livrustkammaren har vi exempelvis deltagit i ett symposium med anledning av Drottning Kristinas födelsedag.

Internationellt samarbete

I vår internationella verksamhet intar de många konferenser som våra ledamöter arrangerar en viktig plats. I år har vi stöttat internationella konferenser på olika teman som medicinsk etik, om kolonisation, hälsa och historia, samt om plagiat och oredlighet.

Ett stort antal forskare har beretts möjlighet att delta i internationella konferenser och seminarier genom de stipendier som Akademien fördelat. Flera forskare har också utnyttjat Akademiens bilaterala program för forskningsutbyte. Som stöd till att utveckla internationella kontakter beviljar Akademien särskilda gästföreläsaranslag som ska underlätta utländska forskares framträdanden i Sverige. Vi har under året deltagit i sammankomster inom såväl UAI, den globala organisationen för akade-

mier inom de humanistisk-samhällsvetenskapliga områdena, som inom ALLEA, den europeiska samarbetsorganisationen för akademier.

Samverkan till stöd för forskning och forskningsinfrastruktur

Akademien försöker alltid att samverka med andra akademier och forskningsfinansiärer. I år har vi inlett en samverkan mellan fem akademier i en gemensam satsning. Det handlar om mentorstödda stipendier till yngre excellenta forskare och utövare inom de fem ingående akademernas ämnesområden.

Vårt mångåriga samarbete med Stiftelsen Riksbankens Jubileumsfond när det gäller stöd till forskning och forskningsinfrastruktur vid minnesinstitutionerna, har i år riktats till fem större samverkansprojekt som har stötts med sammanlagt drygt 30 miljoner kronor. I ett samarbete mellan Umeå universitet och Tekniska museet kommer nya digitala metoder att utvecklas för teknikhistoriens samlingar och industrialismens berättelser. Riksarkivet har i samverkan med flera universitet och minnesinstitutioner fått anslag för att koordinera historiska databaser med ett koordinatsatt topografiskt register, i ett nav som binder samman och möjliggör samsökning. Kungliga biblioteket har beviljats medel för att tillsammans med Uppsala universitetsbibliotek och Stockholms universitet skapa en struktur för publicering av digitala handskrifter och utveckla nya metoder för filologisk och kodikologisk forskning. Nordiska museet får tillsammans med Moderna museet och Stockholms universitet stöd för ett projekt om hur fotografier och frågelistsvar kan tillgängliggöras för forskning. Flera institutioner vid Göteborgs universitet och Chalmers kommer tillsammans med Göteborgs konstmuseum och Nationalmuseum att använda Ivar Arosenius arkiv som ett prisma för att analysera betydelsen av institutioners arkivering och tillgängliggörande.

Forsknings- och kulturpolitik

Under året har flera för Akademien angelägna frågor dryftats såväl inom kulturområdet som på det forskningspolitiska fältet. I samband med att vi avgav vårt underlag till regeringens forskningspolitik, inledde vi också en dialog med forskningsministern och hennes medarbetare. Vid vårt besök på departementet stod bland annat våra erfarenheter från en konferens om språkutbildningarnas och språkforskningens situation i Sverige i dag i fokus, och en särskild skrivelse lämnades till regeringen med uppmaning att i forskningspropositionen uppmärksamma de utmaningar vi står inför när det gäller att samordna och förstärka språkundervisning och språkforskning.

Akademien har beretts tillfälle att avge yttrande över flera utredningsförslag, bland andra Museiutredningens förslag *Ny museipolitik*. Akademien instämmer i utredningens argumentation för behovet av en lag som reglerar museernas uppdrag samt vikten av att säkerställa museiinstitutionernas fria ställning. Men Akademien hade gärna sett fler visionära inslag. Vi riktar en del kritik bland annat mot utredningens definition av museum där de för forskningen så viktiga samlingarna saknas. Vi saknar också definition på vad som avses med forskning och kunskapsuppbyggnad samt hur man vill upprätthålla hög kompetens inom sektorn.

Forskningens spridning

Vitterhetsakademien ser det som särskilt viktigt att forskningsrön förs ut och blir tillgängliga och diskuterade i samhället. Tillsammans med Vetenskapsrådet och Riksbankens Jubileumsfond har vi därför gett forskargruppen *Kunskap i rörelse* i uppdrag att undersöka vad kvalificerad kunskapsförmedling kan innebära.

Akademien har ett eget förlag där vi ger ut en rad vetenskapliga skrifter i olika serier. I den historiska serien har i år bland annat *Kyrkan i landskapet* utkommit och i konferensserien exempelvis *Klassisk filologi*

i Sverige och *The Eufemiavisor and Courtly Culture*. Vi har också samverkat med andra förlag i vår bokutgivning, till exempel i utgivningen av boken *Mitt i byn. Med kyrkan som följeslagare genom Sveriges historia*. Vi har också stött utgivningen av en rad böcker som våra ledamöter har givit ut på olika svenska och internationella förlag.

Vitterhetsakademien är en av huvudarrangörerna av det välbesökta *Forskartorget* på Bokmässan i Göteborg. Detta år lade vi i två av föredragen tyngden på Akademiens egna kulturfastigheter. Vi visade hur man med historiska kartor och ny teknik kan exemplifiera landskapshistorien på nya sätt, här med exempel från Stensjö by. Med exempel från fornborgen Gråborg visades hur ny arkeologisk teknik kan bringa fram kunskap om vad som finns under markytan, utan att man behöver gräva.

Kulturminnesvård och forskning

En hel del av Akademiens verksamheter äger rum i gränslandet mellan kulturminnesvård och forskning. Riksantikvarieämbetet och Riksarkivet erhåller vårt stöd till flera av sina långsiktiga forskningsrelaterade verksamheter. Vi har i år anslagit en större summa till utsmyckning av Uppsala domkyrkas interiör genom en särskild fond för ändamålet. Samtidigt har det så kallade Huseliusprojektet om domkyrkan avslutats i och med utgivningen av ett åttonde band, som för fram kyrkans historia till nutiden. Ytterligare ett nionde band med kommentarer i form av ett samtal om domkyrkobygget utkom som volym 237 av Sveriges Kyrkor. Och det drygt 100-åriga forskningsföretaget Sveriges Kyrkor är nu på väg att ta ny form i en samverkan mellan Akademien, Riksantikvarieämbetet och Svenska kyrkan.

Stöd till kulturmiljön

En betydande del av Akademiens verksamhet består i att såväl stödja som bedriva kulturvård. Ute på Akademiens egna kulturfastigheter och kulturmiljöer har under året flera insatser gjorts. På Borg har en ny vandringsled skapats. Vid Stensjö har en utredning påbörjats om hur

kulturlandskapet ska kunna bringas i sådant skick att byn kan hävda sig som kulturreservat. På Stjersunds slott har punschverandan från 1857 tvättats och återfått sin forna glans. På Skånelaholms slott har västra flygeln rustats för att möjliggöra årets utställning om Napoleon. En liten museibutik har också öppnat.

Birgitta Svensson